

Groot was tijdens zijn onderduik zo onder de indruk gekomen van de eendracht die (bij alle meningsverschillen aan de top) de illegaliteit had gekenmerkt, alsook van het aandeel dat de kerken aan het verzet hadden gehad, dat ook hij voor een zelfstandig optredende CPN slechts een herhaling van het vooroorlogse isolement in het vooruitzicht had gezien. Na de bevrijding van Zwolle had hij weten te voorkomen dat de plaatselijke editie van de illegale *Waarheid* als legaal blad verscheen (de gebundelde illegaliteit was er één dagblad gaan uitgeven) en aan een conferentie van communistische kaderleden uit het oosten en noorden des lands had hij acht stellingen voorgelegd, gericht op een grondige 'vernieuwing' van het politieke leven. Die 'vernieuwing', zo stond in die stellingen,

'vereist dat geen der vooroorlogse partijen weer wordt opgericht ... In de strijd tegen de Duitse overheersing is in ons volk een nieuwe geest ontstaan ... [Er] is een nieuwe democratische stroming geboren welke nog geen omlinjende vormen kon aannemen, maar die de kiem heeft gelegd van een democratische volksbeweging ... Deze vernieuwing ... moet in de vrijheid worden voortgezet. Daartoe is de oprichting van een nieuwe partij gewenst, een Democratische Volkspartij of Volksunie. Deze Democratische Volkspartij zal geen oppositiepartij doch een regeringspartij moeten zijn, een partij die de spil zal vormen voor de volksregering van morgen.'¹

De Groot en Brandenburg waren het dus op 10 mei op het hoofdpunt eens: de CPN moest niet opnieuw naar voren treden. Maar was de Groot als partijlid, laat staan als partijleider, nog aanvaardbaar? Van Exter, de oprichter van de Communistische Partij Bevrijd Gebied, wiens beleid gedesavouéerd dreigde te worden, eiste dat de Groot als 'deserteur' opzij zou worden gezet. Grote consternatie! Jaap Brandenburg en Frits Reuter werden aangewezen om in een apart vertrek de Groot te ondervragen – deze, aldus later Reuter,

'vertelde over zijn moeilijkheden met koeriers en verbindingsmensen en wie hem verraden hadden. Hij noemde namen. Met de arrestatie ... van zijn vrouw en zijn dochter was het hem allemaal te veel geworden en bovendien was er bij hem een grote vrees voor spionnen gegroeid. ... Bovendien bracht hij naar voren, verwijzend naar de Franse partij, dat het toch ook nuttig voor de CPN was geweest dat het kader gespaard was.'²

¹ Aangehaald in De Brug-groep: *Wie wilde de CPN opheffen?* (1958), p. 5. ² Wij nemen aan dat de Groot in werkelijkheid gezegd heeft: 'een deel van het kader' – juist van de kaderleden van de CPN waren zeer velen in de illegale strijd gevallen.